Број 282 У Новом Саду, у петак 25 децембра 190ѿ (7. јануара 1910. Година XLIV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штамиарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Божић.

Колико ће се потрошити данас измирне и тамјана? Колико ће одјекнути песама у славу онога, који се родио у бадњој ноћи?!

Мало је то! Христос је заслужио више. Он се родио за право човеково. За слободу човекову. За једнакост човекову. Радио за то, борио се за то и умро за то.

Ми му само палимо кандила, појимо песме, славимо час, у који се родио. Али је све то само устима. Срце је наше далеко од тога.

Где су нам дела?!

Свето Писмо прича, како је бог Христос сишао на земљу и родио се као човек. Зар то не сведочи: бога у човеку?! Зар то не сведочи божанствену искру у човеку?! И зар тај човек не долази једнаким начином на свет?! И зар не одлази једнаким начином са света?! Да ли се и један човек одвалио са брега, или поникао у ружином цвету?! Да ли је и један побегао испред раке своје?! Има ли кога, да у жилама његовим тече друга крв но у других људи? Има ли кога, да је у глави његовој друкчи мозак, а у грудима његовим друкчије срце, но у других људи?!

Нема га!

Једнакост је у телу нашем, у рађању нашем, у умирању нашем, па што да је нема и у животу нашем?!

Где је право човеково?! Људи су створили најсавршеније заједнице — државе. Па у тој својој заједници нема сваки права да каже шта хоће: нема сваки гласа.

То право гласа не добија данас човек за то, што је човек. Не добија за то, што је он љуска у којој се родио бог. Не добија за то, што и он има крви и срца; не добија за то, што је члан државе, него што има — новаца.

Нисмо још извојевали човеку ни оно најмање право његово, а усуђујемо се да славимо Божић. Усуђујемо се да називамо себе хришћанима и последватељима Христовим.

Ево већ скоро 2 хиљаде година од рођења Христова. И ми међу људима, међу једнакима, у једној и истој држави још нисмо увели опште право гласања. Један то право има, други га нема. И нисмо увели да то право буде слободно и истинско. Него кад дође избор, ломе нам богати и силни душу, јер је тај избор јаван.

Још нисмо дошли ни дотле, да признамо и узаконимо ма и најпростије право човеково. Да и он одлучује кад се о њему ради. И да не буде ништа о њему, без њега. И нисмо дошли ни дотле, да узаконимо права народима у једној и истој држави. Јер су још увек и народи подложени другима. И нисмо дошли ни дотле, да нам макар и држава има своја права. Јер је и она везана за Аустрију и није слободна.

Где су нам права која се оснивају на науци Христовој? Где нам је човечност? Где једнакост? Где братство? А где љубав?

Где су нам права човекова? Где права народа. Где права државе?!

Када светкујемо Божић, хори се са милијона усана: Слава богу на висини, а на земљи мир, међу људима и добра воља!

Да пусте жеље! Подајте права људима, народима и државама. Подајте сваком своје, и онда ће те истински прославити бога. И онда ће наступити на земљи истински мир, а међу људима добра воља.

У то име сретан Божић.

Из мога дневника.

Погледајте широм овостраног Српства: када ко иступа из српске народне радикалне странке, у залеђу ћете наћи једино повреду личног интереса...

У дичноме Сомбору граду Благоје Јовановић иступа из радикалне странке. Он је основао тамо ту странку, борио се у најтежим приликама за њу. У јеку мужевне снаге своје ступио је у радикалну странку, оседио у њој — и кад му, иначе врло способног рођака, радикали не бирају за учитеља, јер је било других, којима се по правди морало дати првенство, — а он напушта радикалну странку и сад се здружио са њеним противницима...

Била је новчана криза у целом свету; каматна стопа нагло се дигла, горњи заводи отказивали су кредит провинцијалним новчаним заводима, ови су морали отказивати зајмове својим дужницима... И солидни новчани заводи купили су камате више него обично. Сваки је драговољно плаћао, само да му зајам не откажу, те га не отерају у просјаке, јер новог зајма није могао да добије ни по коју каматну стопу.

И у једном новчаном заводу рачунали су једном дужнику осам по сто, а дужник узвикне: ја нећу плаћати осам, ја сам погодио шест и по! И то је било у оно доба, када су провинцијални заводи сами плаћали горњим заводима за новац осам по сто...

И тај дужник увређен до зла бога иступа из — завода? — не! иступа из радикалне странке.

Или зар зато, што мађарске странке неће да бирају дра Илију Бранчића (поред разних других сметња и с наше стране) за главног фискала старосадског, — да ми напуштамо мисао српско-мађарског братимства и да кидамо с оном политиком, која је српском народу (а не: појединцима!) толико добра донела...

Ето, што нас теши, када изгубимо такву коју овцу:

Никога још није начело руководило, када је иступио из радикалне странке, већ га је руководила увређена лична сујета и незадовољена претерана амбиција.

* * *

Управа српске народне радикалне странке искључила је четворицу из странке.

Они су се борили против радикалне странке, јер њиховим личним интересима ни странка није хтела да служи... Таковима и не може бити места у нашој странци...

Пресуда управе је тешка: capitis deminutio...

Промена министарства у Угарској

Лукач саставља ново министарство, за сада крње; ако кога задобије увући ће и тога. Он говори, да не мисли на нове изборе, него ће пробати да створи владу из данашње саборске већине. Но многи држе, да он то неће моћи, већ зато не говори о новом изборима, да се бирачи не би спремили. Тако ће нешто понајпре и бити.

Поучно-забавно село у Н. Саду

Одбор за приређивање поучно-забавних села одржаће у недељу, трећег дана Божића, 27. дец. 1909. (9. јануара 1910.) тачно у 3 сата после подне у великој дворани хотела Речијија (пређе Мајера) треће поучно и забавно село. На селу ће говорити Јаша Томић, читаће Коста Јорговић, а певаће Фи-

---

ПОДЛИСТАК.

Божићне печенице у Нишу.

За владавине Турака у Нишу, печенице су продаване само у српској црквеној порти. Ма с које стране долазили, сељаци су морали преко горичких винограда ући у варош поред ђаурског гробља, па ђаурмахалом, — српским крајем — у црквену порту. Прасад — печенице — су доносили у врећама, да се какав правоверни муслиман не би згрозио од крметине, кад би несакривену прасад видео.

Тако је било пре пашовања Митад-пашиног, а тако је остало и после, — до ослобођења Ниша.

На туцин-дан, прве године Митад-пашиног пашовања у Нишу, упути се Митад-паша у омањој пратњи српској цркви. У црквеној порти било је доста сељака с врећама поређаним на земљи, у којима су се прасад гуркала и цикала. Поред сељака, било је и Нишлија, који су пазарили божићне печенице.

У тој вреви од цењкања и цикања прасади, — појави се Митад-паша са својом пратњом, а Нишлије и сељаци брзо побацаше извађену прасад у вреће и запрепашћени стану се клањати паши.

Митад се упути сељаку, који је најсиромашнији изгледао и преко тумача га упита:

Шта имаш то у вреће?

Није за гледање, честити пашо! — одговори сељак тумачу.

Митад продужи преко тумача:

Ако на то у вреће плаћаш царску порезу, — дај да видим! и пружи руку вреће, да сам извади прасе. Сељак га предухитри и извади једно лепо сисанче показујући га паши измичући се, да га не додирне прасетом. Митад се примицао сељаку с опруженом руком да ухвати прасе, а сељак се измицао, — док најзад не попусти сељак и пружи прасе паши.

Митад прихвати прасе за задње ноге, подигне га и загледа, па га преда сељаку с напоменом: да га не крије у вреће, но нека га слободно носи на пазар — пијацу — па коме је за куповање нека купује, а нико му не сме забранити да јавно продаје свој домазлук, на који царску порезу плаћа.

Тада нареди млађима из своје пратње да спроведу сељака с прасцима на пијац, па да прасад тамо јавно продају.

На то почну Нишлије и сељаци молити Митада, да се одричу те милости, јер ће их с једне стране омрзнути Турци, а с друге стране им се одузима уобичајено право, да прасад за божићне печенице купују у порти своје цркве.

Митад-паша им одговори, да им оставља на вољу где ће печенице продавати, само их је хтео да упозна са њиховим правом, да прасад могу јавно продавати као и другу стоку.

Нишлије са особитим поштовањем изговарају Митад пашино име; и по ономе, што све о његовој справедљивости и слободоумљу причају, — Митад је у оно доба тиранске владавине у Турској био слободоумнији проповедник једнакости између Турака и раје, но садањи младотурци, који у својој лажној слободоумној владавини — мучки убијају све виђеније прваке хришћанских народности.

Да, али је Митад-паша своје слободоумље платио својим животом, — док данашњи младотурци одузеше толиким ранијим тиранима животе, да они могу рају тиранисати и мучки убијати.

Београд. И. Ј.

лип Богдановић. Улазак је бесплатан. Одбор умољава све посетиоце, да изволе тачно до 3 сата на село доћи, како се не би при доцнијем улажењу отпочето предавање бунило.

У погледу одржавања поучно-забавних села на новосадским салашима одбор је решио, да ће се иста продужити, чим се време, односно путеви улепшају.

Новосадско српско занатлијско певачко друштво „Невен“

појаће први дан Божића на литургији у св. успенској цркви. Други дан приређује исто друштво забаву с игранком у Речејијеву хотелу, а уз суделовање Српског Сокола из Ср. Карловаца и петроварадинске в јничке глазбе 70. пуковније. — Како су чланови, који су одређени да позивају, као непознати, случајно превидели неке чланове помагаче, то овим путем друштво „Невен“ умољава г. г. чланове помагаче, да приме овај јавни позив, јер због кратко ће времена није могло да случајно превиђене чланове накнадно лично позове.

Хелијева репатица.

У оној седници енглеског астрономског друштва, где је изнесено, да на Марсу нема вештачких канала услед чега пада она комбинација о живим бићима на Марсу, држао је звездар (астроном) Дромелин предавање о Хелијевој репатици. Својим предавањем је разбио сваку бојазан, која би претила нашој земљи од судара с том репатицом. Дромелин је у своме предавању рекао: „Ма да се та репатица огромном брзином креће, па да случајно и својом главом удари нашу земљу, не треба да се бојимо никакве несреће (катастрофе), јер је та репатица из врло ретке масе састављена. Зна се још од 240 те године пре Христова рођења, да та репатица има од више милиона миља дугачак реп, али да је из тако ретке масе састављен, да се у онај мах, када га је наша земља 1861. пресекла, није ни опазило. Тек се доцније дознало, да је наша земља у своме окретању наишла на ту репатицу и пресекла јој реп 1861 године.

У ваздуху.

У Прагу, у Чешкој, ваздухопловац Губер, који је учио лет код браће Врајта, о католичкој Новој Години је зло прошао. Свет се искупио на стотине хиљада да види узлет. Међутим, Губер није имао среће. Издигао се у висину од 30 метара, но његова се справа одједном заљуља, изгуби равнотежу и падне ван ограде ка њиву. Губеру се није догодила несрећа, а његова је справа за лећење незнатно повређена. Читав пут у ваздуху није трајао дуже од подруг минута Узрок неуспеху приписује Губер тешком бензину, купљен у Прагу.

Позобане банке.

Јављају из Кодња (Копенхагена), да је неки трговац са фуненских острва терао свиње из Давинда у Одему. На томе путу је свињама допала колико ретка толико и скупа храна. Наиме, месар је носио собом новчаник са 1600 круна папирног новца. Новчаник је случајно пао међу свиње, које су новчаник погрбиле и прогутале. Месар је очајавао, но срећом се досети да свиње заколе, не би ли можда у желудцима им нашао на комадиће позобаних банака. Месар се није преварио у рачуну; банке је нашао, иако раскомадане у ситне комадиће. Има наде, да ће кодањски новчани завод примити папириће од банака, и дати банке читаве.

Време од рођења Христова

Неки Франкл израчунао је, колико је протекло времена од прве године после Христова рођења до краја 1909. год по нов кал., и то по месецима, недељама, данима, сатима, па минутима. По томе рачуну протекло је од рођења Христова до данас 22 хиљаде 908 месеци или 99 хиљада 607 недеља или 697хиљада 250 дана или 16 милиона 734 хиљаде сати или 1 билион 4 милиона и 40 хиљада минут.

На Марсу нема становника

У последњој седници астрономског друштва у Лондону приказао је енглески научењак Е. В Маундер слике са Марса. Те слике је снимио познати американски звездар професор Хале помоћу свога до сада најсавршенијег и највећег телескопа са звездарнице на Монт Вилсону у Калифорнији На тим сликама нема ни трага ни гласа о каналима на Марсу. Досадање веровање у те канале није ништа друго, до ли једна оптичка обмана Јер досадањи телескопи су непотпуни и слаби били. Кад пак нема досадањих уображених канала, које су тобоже људи, становници Марса ископали — нема ни тих људи на Марсу Тим снимцима професора Халеа учињен је крај о досадањим баснословним становницима Марсовим, који су по речима Фламаријона, изврсног француског звездара, далеко надмашили својим знањем и просветом становништво земљино Све досадање писање о Марсу, услед ових снимака је сатрвено у прах и пепео. Али ма да је досадање веровање у свесна бића управо људство на Марсу потпуно овим снимкама о Марсу уништено, ипак ће у људској машти још и на даље ти становници живети. Јер људи се тешко одричу нечега, у што су веровали. А о Марсу и живим бићима на њему, као и о творевинама тих бића има читава књижница, дела многих научењака. Па ипак, што се на обмани оснива, мора пасти. Тако је, ето, и са становништвом и каналима на Марсу. Што управо не знамо шта је на Марсу, доказ је да ни данас још нема савршенијих оруђа за испитивање. Но ово не значи да тих оруђа доцније неће бити.

Жртва лећења.

Свако велико дело тражи и својих жртава. Сад опет јављају о несрећи, која је снашла ваздухопловце. Делагранш, код Бордоа, пао је са својом крилатицом и на месту остао мртав. Ларош, женска, у Шалону се у вис дигла. Пала је са висине, те допавши под рушевину справе, извукли је тешко рањену. Тако је у Винерајштату узлетио Визенбах и са висине од 10 метара паде са својом крилатицом, која је повређена, но сам Визенбах остаде читав.

Гавран и лисица.

(Српско и хрватско издање Ла-Фонтенове басне)

Видела лисица гаврана на дрвету за комадом сира у кљуну, па јој се отвори апетитет на тај сир. Попети се не може да му отме, а гавран драге воље не да. Па како ће него лукавством, на што је свака лија готова. Поче му подваљивати:

— Ај, гаврине, како си ти дивна птица! Погле само, како ти се перје светли! Ти си мени најмилија од свију птица Та ни једна се не може с тобом сравнити! Ако ти је још и глас тако леп, ти ћеш бити прва међу птицама

Гаврану се допадоше ове лепе речи и би му мило, што га тета лија толико цени. Почне брзо јести сир и кад га поједе, учини тета-лији по вољи и загракће.

Кад виде лија како је прошла, рече гаврану:

— Ај, море, не стоји то тако у Ла Фонтеновој басни; прво мораш сир испу тати, па онда заграктати

— Да, имаш право, по хрватском издању је сасвим тако, али читај српско издање, па ћеш видети, да може и овако бити, јер није ни сваком гаврану врана мозак попил.

* * *

Превод Видели Хрвати у своје браће Срба тековине, које су мачем у руци и крвавим знојем столећима текли. Хтедоше им те тековине одузети. Силом неће моћи, драге воље Срби их се неће одрећи „Е, па ми ћемо лукавством, рекоше, баш као и тета лија.

Почеше подваљивати:

— Та ви сте наша једина браћа! Та управо ми смо један народ! Још ако уђете с нама у коалицију, да се за наша права борите против наших непријатеља, на срцу свом ћемо вас носити.

— Лепо зборе, рекоше Срби Али причекајте мало да ми прво осигурамо ово мало своје тековине. Ајте да уредимо прво српско питање, па ћемо се онда даље разговарати, јер су Срби били већ доста пута гавранови, а Хрвати лије.

На жалост, нашло се и овог пута Срба, којима је врана мозак попила. Испустише свој залогај за љубав лепих речи тета лије Хрвати не само да свог обећања не испунише, него се спремише, да лукавством дођу и до последњег залогаја своје браће.

Нравоученије: Не буди лаком на пештанске стипендије и масне лонце владине. **Бен Ашјо.**

Бројави „Застави

Отпрла 24. децембра.

Нова влада у Угарској.

Будимп шта. Лукач ће још вечерас да састави крњу владу, а сутра путује у Беч краљу. Уторак или у среду приказаће се нова влада сабору. У новој влади Лукач ће бити министар-председник, министар финансија и министар око краљеве особе; Ваврик министар правде; Јакабфи министар унутарњих послова; Шерењи министар трговине; Хазаји министар домобранства.

Лукачев потхват се већ данас сматра пропалим. Напуштају га и његови досадањи пријатељи. Синоћ је у клубу бивше либералне странке дошло до жестоког сукоба између Лукача и Тисе. Тиса је рекао, нека Лукач и не долази у тај клуб, да не би изгледало, као да је бивша либерална странка напустила пасивитет. Тисиновци неће помагати Лукача. Према другим странкама Лукач стоји још горе. Уставна, Андрашијева, странка, истина је решила, да гласа за индемнитет Лукачевој влади, али ће јој одмах после тога изразити неповерење. Кошутова странка неће гласати ни за индемнитет. Независњачка, Јустова, странка није још ништа решила.

Одговорни уредник
Константин Брадваревић.

Поштованим муштеријама православним Србима

честитамо

Божићне празнике.

Заплешал и Штолц

1826 1—1 **хотелијери**

Стечај

„Српска Кредитна Задруга као Задруга у Жабљу“, која је намерна, да се у току 1910. г. претвори у деоничарско друштво

треба једног

КЊИГОВОЂУ,

који зна српски и мађарски, а већ је књиговодству.

Ако је већ где, као такав самостално радио, служиће му као препорука.

Годишња је плата 1600 круна.

Рок стечају траје до 10 (23) јануара 1910

1830 1—3 **УПРАВА.**

Помодно мануфактурна и кратке робе трговина

СТАНИМИРА Ј. КРСТИЋА

у Руми

потребује ваљана

помоћника,

који 8 година сервира а који осим српско немачки и мађарски говори.

1829 1—3

Овлаштени цивилни инжињер

ГОЈКО ДАМЈАНОВ

отворио је приватну инжињерску канцеларију у Руми

у кући г. инж. Јована Татића.

1770 2—3

Лимарска радња.

Част ми је пошт. грађанству из Новог Сада и околине препоручити своју добро снабдевену радњу с разним лименим, клазираним (Emailgeschirr) и тучаним кухињским посуђем, осим тога разних никлованих ствари, као: тацни, самовара (Spiritusko cher), машина за кафу и бадене млети, чирака, фењера, прибор за јестиво (Esszeug), велики избор модли за сулц и т д

Сваке врсте кади за купање, шприцева за винограде, најсолиднија сопствена израда.

Ср брно посуђе (China Alpakasilber, прибор за јестиво набављам уз повољне услове и на отплату.

Примам све у лимарску струку припадајуће радове, као: покривање црквених торњева, орнаменте за разне грађевине, олуке и т. д.

Поруџбина оправке брза и тачна, цене умерене.

С поштовањем

ВЛАДИМИР НЕДЕЉКОВ

Нови Сад, житна пијаца бр 10.

у кући „Белог Грозда“.

1937 3—5

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.